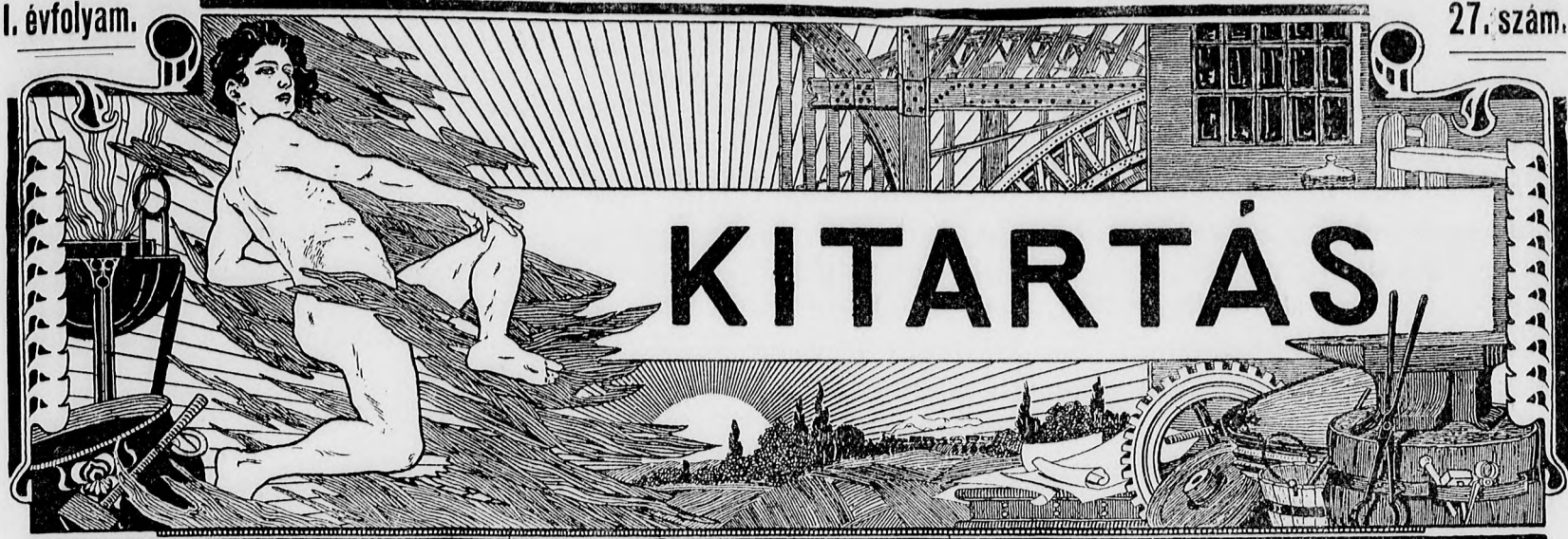

1900

1899. október hó 22-én.

I. évfolyam.

27. szám.

Vasutasok, gyári és ipari alkalmazottak és munkások hetilapja.

MEGJELENIK VASÁRNAPONKINT.

Előfizetési díj:
 Helyben és vidéken postaküldéssel . . . 12 frt.
 Az előfizetők baleset általi halál, állandó vagy
 részleges munkaképtelenség esetére a *Nemzeti Bal-
 eset Biztosító Részvénytársaságnál* 2000 koronára
 vannak biztosítva.

Felelős szerkesztő:
benedekfalvi dr. LUBY GYULA,
 köz- és váltó-ügyvéd,
 a m. kir. államasutak titkára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
 VIII. ker., Köztemető-út 3. sz.

A testületi szellem.

A magyar állami vasutak alkalmazot-
 tainak két egymásután rendezett, fényesen
 sikerült estélyéről emlékezünk meg mai szá-
 munkban. Így egyszerűen regisztrálva a két
 sikerült estélyt, nem sok anyagot nyújthat
 a publicistának az elmélkedésre. Ha azon-
 ban a dolgok mélyére akarunk hatolni, úgy
 igen sok tanulságos jelenséget konstatálha-
 tunk e két estély sikeréből kifolyólag. Min-
 denekelőtt kétségtelenül tény az, hogy a
 magyar államvasutak alkalmazottaiban van
 bizonyos közös érzés, közös törekvés, közös
 ideálok és közös czélok után, a melyek
 megvalósításáért válllvetve küzdenek. Ezt
 nevezik testületi szellemnek, ez az a szel-
 lem, a mely minden nagyra hivatott testü-
 letet át kell, hogy hasson, mert enélkül
 sem nagyot, sem becest nem alkothatunk.
 Ez a szellem nyert fényes megnyilatkozást,
 úgy az északi főműhely által rendezett
 Vigadó-beli hangversenyen, valamint a ko-
 szorú-utczai altiszti kör estélyén is.

Ez a szellem az, mely minden együtt-
 működést át kell, hogy lengjen, midőn egy
 testület, egy érdekcsoport kezét fog, hogy
 kéz-kézben működjenek és törekedjenek egy-
 egy dicső cél elérésére.

Erre a testületi szellemre, mely minden
 nagy cél elérésére sarkal minden rendű és
 rangú polgárt, erre van szükségünk főkép
 most, mikor a „Kitartás“ szövetkezeti meg-
 alakulásának küszöbén állunk.

Hozzanak a máv. alkalmazottai maguk-
 kal az ő testületi szellemeikből valamit a
 „Kitartás“-ba is. Hisz a „Kitartás“ szövetke-

zete is egy lélekkel, szívvel bíró testület lesz,
 a melynek bár mindenki tagja lehet, mind-
 azonáltal az alapnak magvát azok a vas-
 utasok képviselik, a kik nem kimélve sem
 időt, sem fáradságot, azon törekedtek, hogy
 egy, az emberiségre hasznos és üdvös intéz-
 ményt teremtsenek, mely a szerencsétlenek-
 ről, az elhagyottakról és árvákról gondos-
 kodják.

Hozzák magukkal a máv. alkalmazottai
 azt a testületi szellemet, mely közöttük vi-
 rágzik, ide a „Kitartás“-hoz; igyekezzenek
 kéz-kézben, válllvetve azon, hogy ez a tes-
 tületi szellem, melynek legszebb eredménye
 az egyetértés, itt is, a „Kitartás“-nál, olyan
 eredményeket szüljön, mely méltó bizonyí-
 téka legyen a máv. alkalmazottai testvéries
 egyetértésének.

Immár a megalakulás küszöbén vagyunk
 s a máv. alkalmazottai buzgóságának kö-
 szönhetjük főképen azt, hogy e dicső ered-
 ményt elértük. Az ő szorgalmuknak, fáradsá-
 got megvető buzgalmuknak köszönheti az
 emberiség azt, hogy egy olyan áldásosztó
 intézmény, mint a „Kitartás“, létesülhetett,
 mely mindenkire, társadalmi és rangkülön-
 ség nélkül, kiterjeszti önzetlen, nemes jó-
 tékonysági működését.

Hozzák át tehát a máv. alkalmazottai
 a testületi szellemet ide magukkal a „Ki-
 tartás“-hoz, hogy mire szövetkezetté alaku-
 lunk, e szellem megerősödvé és nagyranöve
 működhessen nemcsak a máv. alkalmazottai,
 de az egész emberiség jóvoltáért.

A „Kitartás“ missiója.

Ismét balesetről számolunk be tagjainknak. Szomorú kötelességet teljesítünk, midőn arról adunk hírt, hogy egy-egy tagtársunkat szerencsétlenség következtében baleset érte, de egyúttal önérzettel bizonyítjuk be minden egyes esetben, hogy azok a tagok, a kik a „Kitartás“ zászlója alá állottak, egy igaz, őszinte, nemes emberbaráti szövetkezetbe sorakoztak.

Cholgiu Illés, vasúti munkást érte folyó év június 16-dikán, tehát akkor, a mikor még csak egy hónapig volt a „Kitartás“ tagja, az a szerencsétlenség, hogy a pályakocsi alá került, mely ballábát a csuklónál elvágta. A szegény embernek amputálni kellett a lábát, mire a „Kitartás“, kötelessége tudatában, kifizette az ötszáz forintnyi kártérítést a szerencsétlenül járt vasúti munkásnak.

Ez már a második nagyobb segélynyújtása a „Kitartás“-nak, nem számítva a többi apróbb balesetknél nyújtott segélyeket. Az ilyen szövetkezetnek nem kell nagyhangú ajánlat, beszéljen helyettünk a szerencsétlenül járt munkás köszönetnyilvánítása.

Köszönetnyilvánítás.

Alulírott 1899 június 1-től kezdve a „Kitartás“ előfizetője vagyok.

Folyó évi június hó 16-án, tehát akkor, midőn még csak egy havi előfizetési díjat, vagyis összesen 1 frtot fizettem be, Csákvár vásártér állomástól kiindulva, a nyílt vonalon kavics-szál-

ítás közben véletlenségből a pályakocsiról lecsúsztam és a rakott pályakocsi alá kerültem, mely baleset folytán ballábamat csuklón felül elvesztettem. Súlyos balesetemben azonban segítségemre jött a „Kitartás“ s nekem a kötvény szerint járó 500, azaz ötszáz forintot mai napon irodafőnöke által személyesen kifizetett. Mély hállával eltelve mondok köszönetet ezen nemes tényért a „Kitartás“ szerkesztőségének, mert ez által úgy engemet, mint családomat a legnagyobb nyomortól mentett meg.

Zsebely, 1899 október hó 14-én.

Cholgiu Illés,
máv. előmunkás.

Előttünk mint tanu:

Cubiczay,
államvasúti főnök.

Gáspár Vilmos,
máv. pályafelügyelő.

Mulatságok.

Minden tekintetben fényesen sikerült hangversenyt rendezett a magyar államvasutak északi főműhelyének alkalmazottjai szombaton, e hó 14-dikén a vigadó termeiben. A hangversenyt a létesítendő Petőfi-ház javára rendezték s előkelőség és fény tekintetében valóban vetélkedhetett bármely fővárosi hangverseny színvonalával. A táncszal egybekötött hangverseny nagy közönség előtt ment végbe, a mely a válogatott műsort nagy tetszéssel fogadta. A mulatságnak úgy erkölcsi, mint anyagi sikerével meg lehet elégedve a rendezőség. A tiszta jövedelmet, a mely jelentékeny, a Budapesten építendő Petőfi-ház javára fordítják.

A hangversenyt a „Törekvés“ dalkör nyitánya kezdte meg, a mely után Bartók Lajos szép ünnepi beszédet mondott. Küry Klára magyar dalokat, Lichtenstein Dóra francia, angol és ma-

A „Petőfi Album“-ból.

A. M. Á. V. északi főműhelyének a Vigadóban tartott ünnepélye alkalmából C. Czakó Károly szerkesztésében egy szép és jól összeállított Petőfi-Albumot is adtak ki. Ez Albumból a következő mutatványokat közöljük:

Költő.

Ha költő vagy: a nemzet lelke légy!
Tűzben szülessen érzés, gondolat.
Isten daloljon lantod húrjain,
Ha Isten adta zengő lantodat.

Pósa Lajos.

Petőfi rózsája.

Nincs kő, mely jelölje
Alvó helyét
S egy rózsalevéltre
Írták nevét.

Szerelemről zengett
S regében él,
Legméltóbb emléke
A rózsalevél.

Kiss József.

Petőfi.

Hol a teste? Nincsen! . . . Hol a lelke! Itt van!
Itt van, ó magyar nép, legszebb dalaidban!
Hol a sírja? Sehol! . . . Hol a dicsősége?
Az egész világon! S nem lesz soha vége!

Ábrányi Emil.

Költő és munkás.

Munkás, ha költőnek hódol,
Magasztos, szép erény:
Mert hiszen a munka maga
A legszebb költemény.

Gara József.

A „Kis Ujság“ szerkesztője.

Petőfi.

Félszázada már, hogy halott,
De múlhatnak még századok,
Élőbb költőnk nem lesz soha,
Mint ez a dicső nagy halott.

Endrődi Sándor.

gyar dalokat énekelt nagy tetszéssel. Somló Sándor és Sajó János költeményeket szavaltak, az utóbbi Berecz Lajos munkásnak „Petőfihez“ című szép költeményét szavalta. A műsor többi számát a „Törekves“ dalkör töltötte ki Starck Henrik karnagy vezetésével és pompásan előadott énekszámaikkal nagy tetszést arattak. Hegyi Aranka, Z Bárdi Gabi és Jászai Mari betegségükkel mentették ki magukat. A jól sikerült hangversenyt táncz követte, a melynek a hajnali órák vetettek véget.

A másik mulatság a máv. altiszti kör helyiségében, a Koszorú-utczában folyt le, a melyet Mosolygó (Peterdy) Ferencz rendezett nagy ügyességgel. Az izlésesen összeállított műsört H. Beck Mária úrhölgy nyitotta meg zongora nyitányával, melyet valódi művészi precizitással adott elő. Utána M. Peterdy Ferencz szavalta el a „*Pető álma*“ című költeményt nagy hatással. Érdekes volt Toronyi Gyula szavolata is, a ki „Lucifer a pokolban“ című monologot adta elő a tehetőség minden jeleivel. Frenetikus hatást keltett Sternthal Malvin kisasszony zongorajátéka is, a ki a „szűz imáját“ adta elő bámulatos művészi biztonsággal és kiváló finom iskolára valló képzettséggel. Ezután a „*légy*“ című vidám monolog következett, a melylyel állandó derűtségben tartotta az előadó Essenthey József a közönséget.

Nagy hatást keltettek még Peterdy énekszámái és Csikós Sarolta kisasszony kiváló képzettségre valló zongorajátéka is.

A hangversenyt táncz követte, mely kivilágos kiviradtig tartott. Ott voltak: *Blazsek* István a máv. altiszti kör elnöke, *Beretka* István alelnök, *dr. Luby* Gyula a kör ügyésze, *Puha* János, *Horváth* István és *Gonda* Pál, a „Kitartás“ szervezési osztályának főnöke.

A jelen volt hölgyek névsora a következő: *Leányok*: *Blazsek* Mariska, *Sziklasy* Erzsike, *Sziklasy* Mariska, *Glücksmann* Olga, *Sternthal*

Malvin, *Erdős* Mariska, *Schwarz* Róza, *Mosolygó* Stefánia, *Mosolygó* Ilona, *Mosolygó* Mariska, *Horváth* Teréz, *Smilyiák* Ilona, *Sternthal* Berta, *Kossa* Sofia, *Ludrovsky* Teréz. — *Asszonyok*: *Blazsek* Istvánné, *Révész* Anselmné, *Sternthal* Józsefné, *Gyurkovits* Henrikné, *Klein* Dávidné, *Horváth* Istvánné, *Puha* Józsefné, *Pozmann* Józsefné, *id. Mosolygó* Ferenczné, *özv. Hischnyainé*, *Mezey* Józsefné, *Boross* Lajosné, *Ullmann* Adolfné, *Schwarz* Simonné, *Guttman* Miksáné, *Hayder* Gézáné, *Erdős* Nándorné, *Doktor* Lászlóné.

ISMERETEK TÁRA.

A hideglelés és a szunyogok.

A hideglelésről eddig csak azt tudtuk, hogy mocsaras vidékek betegsége. De, hogy miért és hogyan leli ki az embert a hideg, mi az ő betegségének tulajdonképen a mivolta, nem is sejtettük. Baktériomát nem találták meg. Az utóbbi években aztán fölfedezték, hogy a hideglelés ember testében csakugyan nem baktériomok vannak, hanem a legelemibb állatkák, az ázalék állatkák közé tartozó haemamoebák tenyésznek a beteg ember vérében. De hát ezek hogyan kerülnek a vérbe?

Manson már 1894-en állította, hogy szunyogok oltják az emberbe az élőködőt. Az ő fölfogását kísérletekkel igazolta Ross indiai törzssorvos, a ki a mult évben tette közzé vizsgálatai eredményét. A szürke szunyogokban megtalálta a proteosoma-nak keresztelt állatkát. Ha szunyogokat bocsátott hidegleléses emberre, a szunyogokban ugyanolyan állatkákat talált, mint a minők a hidegleléses ember vérében találhatók. Aztán madarakba oltotta az ember vérében levő csirákat s a fertőzött madarakra bocsátott szunyogokat. Ezekben megint fejlődésnek indultak az ázalék állatkák, valamint azokban a madarakban

Az albumba írtak maguk a munkások is s ezekből a következőket mutatjuk be:

Petőfi.

Halhatatlan költő! Im áldozunk neked
Mi is, kik csodáljuk ragyogó szellemed
S lerakjuk köveit örök hajlékodnak
A legszép s legszebb magyar Pantheonnak.

Sztodola János.

Munkás és a haza.

Munkás! mindenelőtt
Szeressed Istened,
Utána hazáért
Dobogjon a szived...

Testvér, barát nevét
Szűd mélyéből imádd,
Ne tagadj meg mindent,
Ha rád szorul hazád!

Koren József.

Becsület és szorgalom

Becsület, szorgalom,
Két örökbecsü kincs

És a kik azt bírják,
Azoknál gazdagabb
E nagy világon nincs.

Kiss Ferencz.

A trónörökös házasodik.

A trónörökös házasodni készül, de, mint egy berlini ujság mondja, nem hercegnő a választottja. Régi szerelemről van szó. Azt a hölgyet akarja feleségévé tenni, a kinek már évekkal ezelőtt oda ajándékozta a szívét és ez a hölgy egy ismert nevű grófnő, a ki sok éven át az özvegy trónörökösnek volt udvarhölgye és állását éppen a trónörökössel való ismerettsége miatt hagyta el.

A grófnő két évvel idősebb Ferencz Ferdinánd hercegnél, nagyon szép, nagyon okos és nagyon szeretetreméltó.

A királyi herceg egy hónappal ezelőtt az uralkodó elé lépett és beleegyezését kérte a házassághoz. Az uralkodó, a ki el volt készülve erre a kérésre, azt felelte: sajnálja, hogy a trónörökös erre az elhatározásra jutott, de mert elhatározását megfontoltnak hiszi, jóváhagyja, csak-

is, a melyeket viszont a fertőzött madarakon lakmározott szunyogok csiptek meg.

Legújabbán olasz kutatók foglalkoztak ezzel a tárggyal. Különösen érdekesek Grassi vizsgálatai. A hideglelés élősködői a szunyogok belében termékenyülnek és szaporodnak, ivadékaik eljutnak a szunyog nyálmirigyébe s ha az ilyen fertőzött szunyog megcsipi az embert, belé oltja az élősködő ázalék állatkát. Ez a vérbeli améba (haemamoeba) a vérbe osztódás útján szaporodik. Élete olyan változó természetű, mint a hogy a galandféreg borsókája a sertésben és a szarvasmarhában él s csak az emberben lesz galandféreggé, vagy a hogy az ember májában kifejlődő tömlőféreg a kutyában lesz galandféreggé.

Másrészt Bignami közvetlen kísérleteket is tett. Hideglelés vidékről szerzett szunyogokat eresztett el abban a szobában, a melyben egy ember hált, a ki kísérlettelre ajánkozott. A szunyogok összezsipkedtek. S íme ez az ember, a ki hat év óta volt kórházi ápoló s ez idő alatt nem is látott hidegleléses beteget, negyednapra hideglelést kapott. Vérében megtalálták a hideglelés élősködőit.

Három szunyogfaj terjeszti a hideglelést, az *Anopheles claviger*, a *Culex penicillario* és a *Culex malariae*.

A hideglelés ellen való okszerű védekezésre Ross a szunyogok ivadékának elpusztítását ajánlja. Persze nem lehet a röpködő szunyogokat összefogdosni, hanem a lárvájukat kell elpusztítani. A lárvák álló vizekben, mocsarakban, vizes hordókban élnek, sőt egy-egy tál kitett vízben is kifejlődnek egy hét során. A szárnyra kelt nőstény szunyog az ember, a barom és a madár véréhez szívja, abból él hetekig, hónapokig, majd lerakja tojásait az álló vizekbe. Poshadó vízben azonban megtalálni a hideglelés élősködő állatkájának a spóráit, melyek az ivóvíz útján vagy belélegzéssel is bejuthatnak ugyan az emberbe, de leginkább

a szunyog lárváit fertőzik, az ezekből kifejlődő szunyogok pedig csipésük folytán oltják be az emberbe a hideglelést.

Ha tehát nem tőrünk meg poshadó vizet, kiszárítjuk a mocsarakat, betemetjük az árkokat, megszüntetjük azon a területen a hideglelést, mert elöljük a szunyog-lárvákat.

Telefon Svédországban.

Tudvalevőleg a telefon Svédországban legolcsóbb és ez az oka, hogy ott legáltalánosabb elterjedést is nyert. A telefon ott nem állami monopólium, azért városokban magántársaságok keletkeztek, a falvakban és pusztákon pedig szövetkezetek fejlesztették ezt a modern intézményt. Az érdekeltek csoportosultak, mindegyik megépítette a maga vonalát és együttesen teremtettek egy kapcsoló központot. Ha már ilyen központ fennállott, akkor megengedték másoknak is, hogy ehhez csekély díj fizetése ellenében csatlakozzanak. Ezek a szövetkezetek együtt működnek és a tagoknak megengedik az összes lehetséges összeköttetéseket, még helyközieteket is, külön díj fizetése nélkül. A városokban a magántársaságok nagyban előmozdították az olcsóságot. Az állam a nélkül, hogy monopolt teremtett volna, szintén szükségét látta annak, hogy új telefonvonalakat építsen és meglévőket megváltson. Eme kedvező versenynek tulajdonítandó, hogy az állam berendezéseknél az évi előfizetési díj kisebb hálózatoknál 34 frt, nagyoknál 60—84 frt. 1890-ben az állami vezeték hossza 12,780 km. volt 126 központtal és 4950 állomással; 1897-ben 75.300 km., 734 központtal és 32.890 állomással. Látni tehát itt a rohamos fejlődést, míg a magán-berendezések fokozatosan az állam tulajdonába mennek át. A magán hálózatok megváltásánál a tulajdonosok kikötik, hogy az évi díj 34 frtot meg nem haladhat s így ez normális díjnak is tekinthető. Megtörténik az is, hogy az állam köteles a megvál-

hogy ebben az esetben Ottó herceget és fiait illeti meg a trón, a melyről Ferencz Ferdinánd hercegnek Chotek grófnővel való házasságakor le kell mondania.

A herceg azt felelte, hogy épenséggel nem szándékozik a trónról lemondani.

— Akkor nem veheted el a grófnőt, válaszolta az uralkodó.

A trónörökös nem nyugodott bele ebbe és csalódottan távozott az uralkodótól. A dolog tehát még nincs befejezve.

A berlini ujságnak ezt a híret napok óta sokkal pontosabb értesültséggel tudják a budapesti társaságban.

A trónörökös választottja ugyanis a budapesti hírek szerint nem az a grófnő, a kit a berlini lap említ, nem az özvegy trónörökös volt udvarhölgye, hanem ennek az udvarhölgynek a testvérhuga: Chotek Zsófia grófnő, csillagkeresztes hölgy, Izabella királyi hercegnőnek udvarhölgye.

Chotek Zsófia grófnő nem is idősebb a trónörökösnel, hanem ellenkezőleg, öt évvel fiatalabb nála. A legmegnyerőbb női jelenségek egyike. Filigrán termetét, kimondhatatlanul bájos arcát egy igen elterjedt fényképről ismerheti a közön-

ség: most harmadéve, mikor a német császár a bélyei uradalomban volt vadászaton, minden illusztrált ujságban megvolt az a fotografia, mely Frigyes herceg kastélyának teraszán mutatja a vadászó-társaságot.

A házasság hírével kapcsolatosan természetesen első sorban a trónöröklés kérdése érdekel mindenkit.

Az, hogy Ferencz Ferdinánd herceg csak a trónról való lemondása árán vehetné el választottját, nem felel meg a közjogi állapotnak.

A pragmatika szankezió s a Habsburg-Lothringen-háznak családi joga szerint a nem egyrangú házasság csak az utódokat zárja ki a trónöröklésből, de nem a házastulót is, a ki valamilyen királyi hercegnek megmarad, úgy, a menyiben trónörökös, trónörökösnek is megmarad.

Ferencz Ferdinánd tehát, a mi a maga személyét illeti, csak önkéntes elhatározásból mondhat le a trónról. Mindenesetre ő utána a trónöröklés rendje nem a fiait, hanem testvéröcsését, Ottó herceget s annak az elsőszülött fiát, a most tíz éves Ferencz Károly herceget fogja illetni.

tást követő 5—10 évig a hálózat használatát még sokkal alacsonyabb díj fizetése mellett a régi tulajdonosoknak biztosítani. Ott, a hol az állam kezdettől fogva bírja a távbeszélőt, a díj valamivel magasabb, 54—60 frt, de köteles ezt 50 évi előfizetés után 50 frtra leszállítani. A városokban a vezetékeket az állam építi meg és azokat fenn is tartja, míg 25 előfizetőnél kisebb központoknál csak az összekötő vezetékeket építi meg, de az előfizetői vonal építése és annak fentartása az előfizetőt terheli. A magántársaságok tarifája igen változó, rendszeren 34—67 frt, kisebb városokban 24 frt és ezért a díjért évenként 400 beszélgetés szabad, minden további beszélgetés 6 krba kerül. A helyközi beszélgetések díjai 100 km.-ig 10 kr., 250 km.-ig 20 kr., 600 km.-ig 40 kr. és ezentúl 60 kr. E díjak 3 percnyi beszélgetésekre vonatkoznak. Hosszabb beszélgetéseknél minden percért a díj egy harmada számítatik.

Az angol postatakarékpénztár.

A napokban tették le Londonban az alapkövét a postatakarékpénztár részére emelendő új, monumentális épületnek. Ez alkalommal nem lesz érdektelen, ha néhány adatot felemlítünk a postatakarékpénztári intézmény eme mintaképéről, a melynek alapján többek között a mi postatakarékpénztárunkat is szervezték. Az angol postatakarékpénztárban jelenleg 123 millió font, vagyis csaknem másfél milliárd forint betét van elhelyezve, a mi tekintve, hogy a kamatoztatás ott minimális, továbbá, hogy a hitelszervezet oly magas fejlettségi fokon áll és hogy ez a rengeteg összeg többnyire a legalsóbb néposztály filléréiből gyűlt egybe, valóban óriásnak mondható. Az angol postatakarékpénztárt Gladstone alapította 1861-ben. Az első évben a betétek 1,698.221 fontra rúgtak és a betevők száma 178.495 volt. Ma 8 millió embernek van betéte az angol postatakarékpénztárnál, vagyis Angliában minden ötödik embernek van ott pénze. A központban 2650 tisztviselő van elfoglalva, közöttük 1100 nő. A postatakarékpénztár Angolországban a tőzsdén is nagy szerepet játszik, a mennyiben a legnagyobb vásárlója az angol állampapiroknak. Ezekhez a számadatokhoz képest, a mi postatakarékpénztárunk igazán csak árnyéka: gyenge utánzata amannak.

A telegráfrót egyéb haszna.

A telegráfrót nemcsak telegrafálásra jó. Egy francia folyóirat írja, hogy mikor Norvégiában megnyílt az első telegráfvonal, a benszülött medvék méhraj zúgásának vélték a szélben rezgő drótok zaját és óriás módon buzgólkodtak azon, hogy a méhkasokat lerázogassák. Viszont a harkályok úgy okoskodtak, hogy a póznák telisedeteli vannak hernyóval s azért öles lyukakat kopácsoltak beléjük. Idővel azonban belátták az állatok, hogy tévednek. Egy Natalban honos madárka, a mely bölcső-alakú fészket faágra akasztotta fel annak előtte, mióta a civilizáció utat tört őserdejébe is, a táviródrótokhoz tapasztotta fészket. Ezzel biztonságba jutott a madártojásra éhes kigyók és más ragadozók elől. Egy braziliai madár szintén a telegráfróra rakja fészket. Ellenben a gonosz indulatú papagályoknak nagy örömük telik abban, ha az összecsavart huzalokat kibonthatják s a porcellán-harangocskákat kemény csőreikkel összetörhetik. A munkásmé-

hek sárral tapasztják ki a porcellán-szigetelőket s ezzel nem kevés galibát okoznak olykor. A pókok hálójukat szíves örömet fészítik ki a huzalok között, a mivel igen jelentékeny forgalmi zavaroknak válnak az okozóivá. De olyan alaposan senki sem tudja saját czéljaira felhasználni a telegráf-póznát és drótot, mint egy piczi mexikói madár: a melanerpesz. Mindenekelőtt nagy lyukat kapar a pózna lábában családja számára, kissé fönnebb megfigyelő állomást kapácsol a pózna törzsébe, a honnan az eleséget lesi. Följebb végre az éléskamrája számára fúr odút. Szinte már lesik az állatok, hogy telegráfot állítsanak olyan helyeken, a hol még nincs eddig.

Londoni telefon.

Sokkal olcsóbb, mint a budapesti; az angol parlament elé most olyan javaslatot terjesztettek, a mely szerint minden angol városban, a melyben 400-nál kevesebb telefon-előfizető van, 92 frt, oly városokban azonban, melyekben 400-nál több a telefon-előfizető, 48 forint lesz a telefon évi előfizetési ára. A budapesti telefon előfizetési ára ellenben, noha úgy a szolgálat, mint a technikai berendezés Budapesten a legtokéletlenebb, — marad ezután is 150 forint!

A vaskapu első hajósa.

Szeged város jegyzőkönyvében találtak most egy régi írást, a mely azt mutatja, hogy már régen akadtak bátor emberek, a kik keresztülhajóztak a vaskapun. A jegyzőkönyv imígy mondja el az érdekes vállalkozás történetét:

1734-ik Esztendei Pünkösöd hava 23. Tekintetes Nemes Kiss József Feő Biró Úrnak, Petrovics János Polgármester.

Athanaskovics császári király consul ur f. é. e hó 8-áról 313-ik szám alatt Galaczból költ levelében tudósítja, hogy a ns. városszéli Polgár Zsótér János és társainak kádári mesterségéhez megkívántató fa műszerekkel rakodott és helybeli kereskedő Veisz Bernárd és társasága által Galatzi kereskedő Milánovics Tódor részére elküldött hajó ugyan Galatzra megérkezett, de mivel Milanovics Tódor kereskedési állapotába Konstantinápolyba utazott s ekkép a kérdésre műszereket által nem vehette, hogy a szállító hátramaradást szenvedni ne kéntelenítessen, bátor az ő intézetek tételéig a kérdéses műszereket vigyázat alá vétette s vissza nem szállítható hajónak a tulajdonos kivánságához képest történendő eladattatására határnapot szabván, azt Galacon és Ibraítában közhírré tételre rendelte, kéri azt a Veisz Bernátot, a megkívántató intézetek tételére utasíttatni, egyszersmind örvendtesen kijelenti, hogy ezen úton az akadályoknak meggyőzésével, a Hazai Kereskedésnek jobb virágzására azon Zsótér János által tágasabb út nyitattott.

Szeged város közgyűlése elismerését is kifejezte a vakmerő hajós iránt, a miről ezeket írták a régi jegyzőkönyvbe:

Ezen a hazai kereskedés nagyobb virágzására törekedő merész lépés Zsótér János Ns. Városi Polgárnak ditséretére jegyzékbe vétetik úgy az is, hogy J. elől ülő úrnak szóbeli jelentése szerint nevezett Weisz Bernát a Galatzba szállított kádári műszerek iránt meg kívántató intézetek tételére azonnal általa fölszólíttatott.

K R Ó N I K A

A burok és angolok összezapását óráról-órára várják Londonban. A két ellenséges fél hadműveletei annyira haladtak, hogy az első összeütközésnek ma vagy holnap okvetetlenül meg kell történnie. Az angolok, a kik eddig tisztán védelemre gondoltak, a burok előnyomulásával szemben nem maradhatnak tovább tétlenek s a legújabbban érkezett jelentések szerint az angolok támadni készülnek. Mafeking mellett nagyon heves és elkeseredett küzdelem lesz; az angol csapatok, számra mintegy háromezer katonára, már kivonultak a városból s azon kívül a határ mellett a nyílt mezőn foglaltak állást. Csak néhány mértföld választja el tőlük a burokat, a kik a határnál megállottak, hogy a segítségükre siető katonákat bevárják. Natálban egyik várost a másik után foglalják el a burok s az angoloknak sietniök kell akcióba lépni, hogy megakadályozzák a burok és oránziak egyesülését. Kimberleynél, az oránzi határon is olyan a két ellenfél hadállása, hogy a támadást és az első csatát minden pillanatban várják. A burok nagy gyorsasággal és csodálatraméltó bátorsággal hatolnak előre az ellenség földjén, mintegy romboló elemé, olyan az útjuk s meglátszik, hogy minden igyekezetük arra irányul, hogy mielőtt az angolok újabb segítséggel egészen fölkészülnek, leverjék őket.

Németalföld népe természetesen szimpatizál rokonaival, a burokkal. A hollandi kormány, félve a nemzetközi bonyodalmaktól, rajta van, hogy mérsékelje a népnek Anglia ellen való haragját és tüntetését. Eland tábornok hadügyminiszternek szigorú gondja van rá, hogy egy hollandi tiszt se vegyen részt a tanszávi háborúban. A kormány utal az alkotmány, bizonyos határozataira, a melyek megszabják, hogy ha két nemzet harcban van egymással, a hollandiak csak úgy csatlakozhatnak a háborúban egyikhez vagy másikhoz, ha a kormány azt megengedi minden egyes emberre külön-külön. Ellenkező esetben az illető hollandi ember elveszti állami polgárjogát, a melyet nem is kap vissza többé. Mivel pedig Hollandia semlegességet fogadott az angol-transzávi háborúra nézve, egymásután elutasítják sok hollandinak ebbeli kérelmét, hogy elmehessen a burokkal harcolni. A kormány intézkedései a népnek nem tetszenek, nagy gyűléseken tiltakoznak a kormány ellen, sőt azt kívánják, hogy a transzávi testvérek érdekében Németalföld is izenjen háborút Angliának.

Koreában *konfliktus* támadt az oroszok és a japániak között. A koreai angol ügyvivő Pavlov és az orosz admirális Duhasov Mozampóban egy partmenti területet vásároltak és azt egy kerítéssel vették körül. Nemsokára orosz hadihajó érkezett Mozanóba egy orosz tengerésztszettel, a ki ki akarta fizetni a pénzt és a formaságok elintézése után birtokába akarta venni a területet. Nagy meglepetésére azonban egy japáni admirális és három japáni hajót talált ott, a melyek a kérdéses területet megszállva tartották. Az admirális kijelentette, hogy ez a föld a tókiói kormány tulajdona, a melyet régen, igen régen szerzett, szintén pénzen. Az orosz tengerész kormányának jelentést tett a dologról s most diplomáciai úton

tárgyalják a mozampói kérdést. Az orosz lapok buzdítják a kormányt, hogy nem szabad engednie, mert a japániak már nagyon elhatalmasodtak s fő törekvésük, hogy Koreából kiszorítsák az oroszokat.

A *Hohenloche* herceg német birodalmi kancellár, mint porosz miniszterelnök, és Miquel pénzügyminiszter között támadt differenciák dolgában még nem döntött Vilmos császár. A viszályt békésen óhajtja elintézni, mert nem akar kancellár-válságot, Miquelt pedig meg akarja tartani, mert a csatornajavaslatnak szüksége van Miquelre. A császár döntését késlelteti, hogy Hohenloche herceg már több nap óta beteg s szobához van kötve. A herceg jobban van most már, de beteg lett Miquel s egyik sem tud a császárhoz menni. A lapok mindenféle gúnyos megjegyzésekkel kísérik a Miquel betegségről szóló hírt, mert nem hiszik el, hogy Miquel komolyan beteg.

Egy római jelentés szerint az olasz kamara legközelebbi ülészaka november 14-én kezdődik s Umberto király nyitja meg trónbeszéddel személyesen. Eleinte úgy tervezték, hogy a király nem megy el a megnyitó ülésre s trónbeszédjét a miniszterelnök olvassa föl; ez a terv azonban minden pártban oly nagy ellenzésre talált, hogy Umberto király megváltoztatta szándékát s kijelentette, hogy maga nyitja meg az ülészakot. Az ellenzéki pártok már most nagy előkészületeket tesznek s vezéreik: Zanardelli, Connino és Fortis legközelebb választókerületükbe mennek és a politikai helyzetről fölvilágosítják a népet.

XIII. Leó pápa most, mint Rómából írják, egy enciklikán dolgozik, a melyet e század végén fog közzétenni. Az enciklikát nagy érdeklődéssel várja az egész művelt világ, mert azt hiszik, hogy a letűnő század elbucsztatásán kívül fontos és nevezetes kijelentések lesznek benne.

Éljen a szociális köztársaság! Ezzel a fölkiáltással üdvözölték a francia Le Creuzotban a Párisból visszatérő munkásokat, a kik Waldekk-Rousseau miniszterelnöknek a le-areuzoti bányászok sztrájkja ügyében való döntését hírül hozták. Waldekk-Rousseau tudvalevőleg úgy döntött, hogy a bányatulajdonossal szemben majd minden pontban a munkásoknak adott igazat. Ezzel szerfölött megnyerte a szociálisták szeretetét, a kiknek támogatására ezentúl még inkább számíthat a parlamentben. Más oldalról az jelentik, hogy a miniszterelnök maga más véleményen van a sztrájk dolgában, de kénytelen volt Millerauának, a szocialista miniszternek diktátumára hallgatni, a ki lemondással fenyegetődött, ha Waldekk-Rousseau nem fogadja el az ő javaslatait. Waldekk-Rousseau pedig most épenséggel nem szeretné a miniszterválságot s így nem térhetett ki Milleraud követelése elől. A szociálisták mind a mellett együtt ünneplik őt Millerauddal.

Finnország eloroszosítása egyre nagyobb mértéket ölt. Bobrikov tábornok főkormányzó rendeletet adott ki, a mely élénken kifejezésre juttatja az oroszok tervét. A rendelet megparancsolja a csapatoknak, hogy rendszeresen hallgassák az ortodox istentiszteletet; ha a csapatok zeneszó mellett masircznak az ortodox templom előtt abba kell hagyniok a zenét; ép úgy tilos a katonáknak az ortodox ünnepek előestélyén bár-

miféle mulatságot vagy csak összejövetelet is rendezni. Ez a rendelet azért sértő, mert a finn nép legnagyobb része s így a katonaság is evangélikus vallású. Célja pedig az, hogy mutassa, hogy az autumon nagyhercegségben is az ortodox vallás lesz az uralkodó vallás. Oroszország már évek óta agitál a mellett, hogy egész Finnországot áttérítse a görög ortodox vallásra s mivel ez a terve így nem sikerül erőszakosan akarja megfosztani a finneket a vallásuktól is.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK

A csillagok hőmérséklete.

A föld nagyon kevés meleget kap az állócsillagoktól, noha azok is napok és szintűgy tüzelnek, mint a mi napunk, de igen-igen messze vannak tőlünk. A mai tudomány semmi föladatától nem retten vissza, még a csillagok melegét is kifürkészi. Boys fizikus néhány év előtt olyan készüléket csinált, a mely a melegnek nagy mészességéből való megmérését teszi lehetővé. Egy tizenhat hüvelyk átmérőjű tükörtávcsőben helyezte el ezt a készüléket olyanképen, hogy azzal még egy közönséges gyertyának három kilométernyire áradó melegét is megmérhette. Daczára e rendkívüli érzékenységének nem vált be a készülék, mert még a legnagyobb bolygók sem gyakorolnak rá hatást. Újabban Nichols kísérletezett a chikagói csillagvizsgálóban még finomabb készülékekkel és czélt is ért velök. Radiométerje, a melylyel a kövek hősugárzását akarta megmérni, ötszörte érzékenyebb volt Boysénál és kitüntette a huszonnégy kilométernyire álló gyertyából áradó hő erejét. A készülék lényeges alkatrésze két egyik oldallapján befeketített csillámlemez, a mely vékony kvarcz-szalakon légüres térben lebeg. A készülék annyira érzékenynek bizonyult, hogy vele a hold hősugárzását fölmérni már nem is lehetett. Az Arkturus állócsillagon hét ízben tetek kísérletet, és a készülék azt tanúsította, hogy az északi égbolt e legfényesebb csillaga olyan meleget áraszt földünkre, mint árasztana az a gyertya, a mely a föld színe fölött nyolcz-kilencz méter magasságban ég.

Az örök ifjúság.

Örök téma, a mely sokszor merül majd fel még. Ezúttal egy berlini egészségügyi lap tárgyalja s visszatekintvén a multba, felidézi Poitiers Dianának, annak a szép asszonynak az emlékét, a kit háromszázötven esztendővel ezelőtt II. Henrik francia király valentinoisi hercegnőnek tett meg. Ennek a szép asszonynak a lényében még hatvanhat esztendő korában is valami leányos báj mutatkozott s ilyen előrehaladott korában is pompásan ülte meg a lovat. Persze, ráfogták a kortársai, hogy valami különös szépítőszer van a birtokában. A babonás emberek és mindazok a hölgyek, a kik irigykedtek rá, azzal is vádolták, hogy az ördöggel czimborál, a kinek lekötötte a lelkét az örök szépségért. Ő maga természetesen senkinek sem szólt a titkáról. Illatszerkereskedője, Oudard, gyógyszerész ismerte a titkát, de csak a szép asszony halála után árulta el. Akkor így nyilatkozott:

— Én, Oudard, gyógyszerész, sebész és illatszerkereskedő lelkiismeretem szerint, becsület-szavamra és szeretett úrnóm, Diana de Poitiers valentinoisi hercegnőre való hűséges emlékezettel kijelentem, hogy az egyetlen szer, a melyet egészségének, fiatalságának és szépségének megőrzésére hetvenkét esztendő koráig használt, — az esővíz volt. Igaz hittel biztosítok mindenkit, hogy nincs a világon más szer, a melynek a mosakodáshoz és fürdéshez való használata a test bőrét puhábbá és bársonyosabbá, színét üdőbbé, a porusokat tisztábbá, a szépséget tökéletesebbé tenné, mint az esővíz.

Így nyilatkozott a derék patikus. De azért mind máig mégis csak az a vélekedés, hogy a szépség az ég adománya.

Haynau Szatmárban.

Nagy Lászlótól, Szatmármegye alispánjától az „Új Idők“ érdekes cikket közöl, a mely Haynau a szabadságharc után való magyarországi szerepléséről mond el jellemző dolgokat. Haynau, így szól többek között a visszaemlékezés, Szatmár vármegyében letelepedvén, egyik (közelebbi) szomszédja Péchy Gábor volt, a másik az apám. Senki sem lelkesedett Haynauért. Rövid ideig volt magában, azután társaságot keresett. Egy szerdai napon apám nem volt otthon s anyámnak jelentették, hogy egy úr lóháton érkezett s anyámmal akar beszélni. Anyám a leírásból s abból, hogy németül beszél, sejtette, hogy ki keresi. Nem olyan idő volt, hogy tréfálni lehetett volna, kiment a szobába, a hol Haynau várakozott. Bemutatva magát, rögtön azt kérdezte, hogy miből építették a házat, tőkéből vagy jövedelemből? Midőn anyám azt felelte, hogy jövedelemből, megjegyezte, hogy szép birtoknak kell lenni, melyből ilyen házat lehet építeni. Ezután távozott, sajnálva, hogy a házigazdát nem találta otthon. Apámnak nem volt kedvére a látogatás s még gondolkozott a látogatás visszaadásán, mikor Haynau ismét megjelent. Ekkor folyt az a nevezetes beszélgetés, melyben Haynau azon naiv hitét árulta el, hogy ő magát a magyarok megszabadítójának tekintette, ki az anarkiába merült országot rendbe hozta. Batthyányi és Kossuth közt nagy különbséget tett. Az első — szerinte — megérdemelte sorsát, esze volt, gazdag és gróf volt, mit keresett a forradalmi emberek közt? Ő elérhetett mindent, a mire vágyott, az udvar kegye által is, de Kossuth mire mehetett az udvarnál; s mit vesztett?! Ügyvéd volt (er war ein Fiscal) s lett belőle egy ország kormányzója! Mint gazda Haynau szerencsétlen volt, emberei vagy tudatlanok (többnyire volt katonák, a kik a gazdasághoz nem értettek), vagy meg nem bízható egyének voltak. Mindent meghozatott, a mi egy elméleti gazdasághoz tartozott, valóságos Ankerschmied volt e tekintetben. Drága ménjei voltak s ezeket szívesen bocsátotta szomszédjai rendelkezésére, így tett apámmal is, de ajándékozni egyáltalán nem volt természetese. Péchy Gábor igazi régi táblabíró-típus volt, de sajátságos, sötét tekintetű szemei voltak. „Er hat sehr böse Augen!“ jegyezte meg róla Haynau s ezért inkább szeretett apámmal érintkezni. Egyszer ismét eljött házunkhoz s bucsúzáskor odafordult anyámhoz: „Nagyságos asszonyom, el kell jönnie hozzám ebédre“ s rögtön meg is nevezte a napot.

Anyám ki akart térni, akkor azt mondta: válasszon egy napot. Nem volt mit tenni, a nap meghatározott. Midőn megjelentek, először mindenféle liköröket hozatott s midőn az ebédet jelentették, anyámat s Péchy Gábornét jobbról-balról karonfogva kivezette s maga mellé ültetve, a többinek odakiáltott:

— Die übrigen da unten! — (a többiek ott lenn.)

A többiekben benfoglaltatott apám, Péchy Gábor s mindazok, kik a hosszú asztalnál helyet foglaltak.

Az ebéd alatt szóba került magános lovaglása s ő elérve a célzást, megjegyezte, hogy Olaszországban nem tenné, mert az egész más faj, mint a magyar, a magyar nem bánt orozva senkit, de miért is bántanák őt?! . . . Haynauval apám nem barátkozott, nem kísérgette, hozzá elment Haynau s ő is kénytelen volt néha visszadni a látogatást. Ő jött-ment kénye-kedve szerint, de a vendéget úgy látszik, nem szerette, hanem ha meguntta magát, ő keresett társaságot. A vármegye egyes tagjai kényszerűségből érintkeztek vele, de barátokat nem szerzett a vármegyében.

A király butorai.

A budai királyi várat újonnan butorozzák s a drága holmi némely része már együtt is van az épület egyik tágas raktárhelyiségében.

A butor legnagyobb része, a mi százezrekbe kerülhet majd, itt készül utolsó szögig Budapesten. Megrendelések azonban erre még nem történtek, mivel a vár restaurálásával és főképen a belső munkával még nem jutottak odáig, hogy a butorzat és felszerelés kérdésének megoldása sürgős volna. Az idén azonban, talán még a jövő hónap folyamán elkészül a javaslat, a melyet a butorzatra nézve ő felsége elé terjesztenek.

Ybl Lajos lovag várkapitány és Hauszmann Alajos műegyetemi tanár a nyáron bejárták Berlint, Londont, Párist, Rómát s ő felsége termeinek a díszítésére egész sereg finom butort vásároltak össze. Ez a butor azonban mind olyasmi, a miből egy-egy teremben legfeljebb két darabot helyezhetni el, mint nagybecsű iparművészeti tárgyakat, érdekes régiségeket. Ezek kandalókra való bronzgarnitúrák, órák, girlandok commede-ok, szekrények, székek, legnagyobb részben XIV., XV. Lajos korából valók s kizárólag ő felsége lakosztályának ékesítésére szolgálnak.

Némelyikről másolatot is készíttetnek s ezeket most szállítják Párisból, Londonból Budapestre. Legértékesebbek a bevásárolt ritkaságok között a hollandi szekrények, a melyek rendkívül finom, művészi kivitelű, festett fabetétekkel, rajzokkal vannak díszítve.

A garnitúra többi része, valamint a király kíséretének, vendégeinek a lakásaiba kerülő butorok, mind modern stílusú magyar gyártmányok lesznek.

Tegnap és ma szerelték fel a király cseléd-ségének, szolgaszemélyzetének a királyi vár krisztinavárosi részében levő új lakó és munkahelyiségeit. Csupa budapesti iparos és kereskedő szállította az összes holmit. Minden szoba két személyre van berendezve. Ő felsége holnap délelőtt meg is nézi a személyzet lakásának felszerelését.

A leggyorsabb vonat.

A múlt hónapban egyszer, miközben a mezőn száguldott a vonat, az Empire Staate Express mozdonyvezetője az órára nézett. Észrevette, hogy a vonat tetemesen késett. Erre egyet csavarintott a gépen s a mozdony örületes gyorsasággal rohant célja felé. Mint később kisélt, a vonat óránként százket kilométert tett meg.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Horváth Pál, S.-A.-Ujhely. Két forintot megkaptuk. Szeptember és október hónapokra javára írtuk. Hiányzó lapot újra elküldöttük.

Kovarcz Károly, Királytelek. Kivánságának eleget tettünk. Szívélyes üdvözet.

Pandur János, Módos. A beküldött 5 frtot megkaptuk, tagsági díjai 1899. december hó 31-éig rendben kifizetve vannak. Üdvözet.

Nagy János, Bród. Tagsági jogosultságát fentartjuk. Az elmaradt részleteket elvárjuk. Czimszalagját kivánságához képest kijavítottuk. Üdvözljük.

Czifrik András, Selyp. Levelezőlapját megkaptuk. Azonnal intézkedünk. Még e hét folyamán véglegesen lebonyolítjuk.

Bene János, Kassa. A szükséges nyomtatványokat majd e héten elküldjük. Kérjük azután az orvosi végbizonítványokat nekünk beküldeni. Szívélyesen üdvözljük.

Magyar István, Budapest. Levelezőlapja értelmében tagsági jogosultságát fentartjuk.

Oravisan George, Schmelz-Anina. Az orvosi bizonítványt kérjük sürgősen beküldeni.

Barnik József, Budapest. Posta-chequelapokat a mai számunkkal küldünk.

Pap Lajosné, Nagy-Selyk. Tudomásul vettük, megfelelően intézkedünk.

Magyar Mihály, K.-Várda. Posta-chequelapot a lapunkkal küldünk. Hiányzó lapot elküldöttük.

Almózán János, Schmelz-Anina. Levelezőlapja értelmében tagsági jogát fentartjuk.

P. S. Fiume. Bár Ausztriában jobban ki van terjesztve a választóképeség, mint nálunk, mindazonáltal az iparossegédek és a földművelőmunkások, a kiknek semmi földjük nincs, nem bírnak választóképeséggel.

B. B. Oroszka. Sorsjegye nem nyert.

Tartalom: A testületi szellem. — A „Kitartás“ missiója. — Multságok. — *Tárca:* A „Petőfi Album“-ból. A trónörökös házasodik. — *Ismeretek tára.* — *Krónika.* — *Vegyes közlemények.* — Szerkesztői üzenetek.